

101 aastat Kõrgemat Usuteaduslikku Seminari

EINIKE PILLI, rektor

Kõrgemat Usuteaduslikku Seminari (edasipidi: Seminar) võib pidada Eesti vanimaks rakenduskõrgkooliks. Isegi kui kool sai 1922. aastal alguse kutseõppeasutusena ja kandis nime Eesti baptisti jutlustajate seminar. Isegi kui kool 1940. aastal suleti. Isegi kui rakenduskõrgkoolina on tegutsetud alles aastast 1989. Aga 2023. aasta märtsikuu alguses pidas kool oma 101. sünnipäeva Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu rakenduskõrgkoolina.

Käesolev artikkel koosneb kahest osast – kõigepealt kirjeldame kooli arengut linnulennul läbi nende 101 aasta. Ja siis püüame vastata küsimusele, milline see kool on, viidates kooli arengukavas olevatele väärtustele.

Kutseõppeasutusest kaheastmelise riikliku tunnustusega kõrgkoolini

Seminar rajati 1922. aastal Keilas USA ja briti baptistide innustusel ja rahaliselt toel. Kuna paljudel õppijatel puudus keskharidus, toimis kool kutsekeskharidust andva õppeasutusena kuni 1940. aastani kui nõukoguduse võimud kooli ukseid sulgesid. 1931. aastal kolis kool Tallinnasse. Kui algselt oli kooli õppima võetud ka naisi, siis peale kolimist seda enam ei tehtud, põhjuseks toodi ruumikitsikust. 1932. aastal muudeti kooli nime – jätkati Eesti Baptisti Usuteaduse Seminarina. Toivo Pilli kirjutab (2022): „Ühelt poolt põhjendati muutust sellega, et kõik lõpetajad ei pruugi olla jutlustajad, teisalt peegeldub uues nimes soov akadeemilisema tegevuse järele.“ 1940. aastal suleti kool nõukogude võimu poolt. Sellega katkesid ka senini kestnud välistoetused.

Nõukogude ajal, nagu tegelikult juba enne seda, leiti erinevaid mitteformaalseid koolituste vorme – pikemaid ja lühemaid täienduskoolitusi, kirjanduse paljundamist ja levitamist, erinevate õppimist toetavate võrgustike kokkukutsumist. Usuasjade voliniku suusõnalisel loal toimus pikem vaimulikku haridust andev täienduskoolituskursus aastatel 1956-1960. Toivo Pilli kirjutab (2022): „Kursuste eesmärk oli kahesugune: ühelt poolt anda koguduse tööks vajalikke teadmisi, teiselt poolt aga tugevdada osalejate vaimulikku elu. Ilmselt loodeti sedagi, et haridus võimaldab EKB liidus vaimulaade ühtlustada. Oli ju nõukogude võim pannud ühte organisatsiooni kokku neli erinevat vabakogudust, kellel oli oma lugu ja usulised rõhuasetused.“ Lisaks usuteaduslikule õppele avati 1957. aastate alguses koorijuhtide ja organistide osakond, mis kahjuks 1959. aasta kevadel usuasjade voliniku nõudel suleti.

Vaatamata koolituste sulgemisele 1960ndaks aastaks loodi nende käigus midagi kauem kestvat: nelja aasta jooksul olid õppejõud Osvald Tärk, Robert Võsu, Oskar Olvik ja Imant Ridaliste koostanud ja kirjutanud ligi 30 õpikut. Nende raamatute järgi õppisid mitmed teoloogiahuviliste põlvkonnad, teiste hulgas käesoleva artikli autor, veel 1980ndate aastate teises pooleski.

1970-80ndatel korraldati piirkondlikke õppepäevi mitmel pool Eestis. Toivo Pilli mainib (2022), et „1983-1984 suurenes taas märgatavalt huvi teoloogiaõpingute vastu. Neljas-viies piirkonnas moodustatud õpperühmas oli tollal kokku ligi 70 osalejat.“ Lisaks kogunesid

mitteformaalsed sõpruskonnad nii Pärnus, Tartus kui Tallinnas, aruteluteemadeks enamasti teoloogia ja sellega seostuv.

Unistus oma koguduste liidu põhjalikust teoloogilisest haridusest hõõgus siiski tuha all edasi. 1970ndatel koguduste liitu eest vedanud vanempresbüter Robert Võsu oli tõeline visionäär, kes saatis 1979-1983. aastal kolm noort meest - Joosep Tammo, Ermo Jürma ja Peeter Roosimaa õppima Ida-Saksamaale, Buckowi baptistiseminari. Kui 1980nda lõpuosas vabamad tuuled puhuma hakkasid, olid koguduste liidul olemas süstemaatilise teoloogia, Vana ja Uue Testamendi õppejõud.

Sellegipoolest polnud uus algus lihtne – kui 1988. aasta suvel Seminari avamise küsimus tõstati, oli takistusi mitmeid: ruumipuudus koguduste liidu keskuse majas; tunne, et enne Moskvat ei sobi Eestil alustada ja muidugi teadmatus, kes võiks olla esimesed üliõpilased. Nõukogude Eesti usuasjade voliniku Rein Ristlaane suuline luba siiski saadi ja 1989. aasta oktoobris otsustas presbüterite nõukogu kooli avada. Esimesed tudengid, allakirjutanud nende hulgas, olid juba heas usus kõrvalruumi kohale kutsutud. Kooli nimeks sai Kõrgem Usuteaduslik Seminar.

Praeguseks on EKB koguduste liidu rakenduskõrgkooli lõpetanud 143 inimest. Kui esimese kooli perioodil oli kaks rektorit – Adam Podin (1922-1938) ja Osvald Tärk (1938-1940), siis kõrgkooli perioodi rektoreid on olnud lausa seitse: Peeter Roosimaa (1989–1994), Ermo Jürma (1994–1997), Aare Tamm (1997–1998), Toivo Pilli (1998–2002), Meego Remmel (2002–2006), uuesti Toivo Pilli (2006–2009), Margus Kask (2009–2014) ja Einike Pilli (2015 kuni tänaseni).

1990. aastal kolis kool Tallinnast Tartusse, 1994. aastal avati oma maja. 2019. aastal koliti Tallinnasse tagasi. Suurest koolimajast Tartus Räpina mnt alguses sai 2022. aasta lõpus peale renoveerimist Eluringikeskus, kus asuvad koos eakatekodu ja lastehoid.

See, et Seminar praeguseni riikliku tunnustusega tegutseb ja pigem kasvab, on Jumala ime. Läbi on elatud mitmeid kriise – õppijate vähesus, rahaliste võimaluste piiratus, koguduste osatine usaldamatus oma liidu kooli suhtes.

Lisaks sisemistele kriisihetkedele on koolile olnud suureks väljakutseks riikliku tunnustuse ja õppe läbiviimise õiguse saamine, eriti olukorras, kus Statistikaameti andmetel oli 1995. aastal kõrgharidust pakkuvad õppeasutusi kokku 26, 1997.a 35, saavutades kõrgpunkti 2001. aastal 49 kõrgkooliga. Neist 49st 14 olid kõrgharidust pakkuvad kutseõppeasutused, 14 ülikoolid ja 21 rakenduskõrgkoolid, millest omakorda 14 olid eraranduskõrgkoolid. Alates 2003.aastast hakkas kõrgharidust pakkuvate koolide hulk vaikselt vähenema. 2021.aastal oli Eestis alles 18 kõrgharidust pakkuvat õppeasutust, neist 7 ülikooli. Ülejäänud 11 olid rakenduskõrgkoolid ja see number on sama ka praegu. Rakenduskõrgkoolidest neli on eraranduskõrgkoolid, millest kolm kuuluvad kirikutele või koguduste liitudele. Kõrgem Usuteaduslik Seminar on üks neist. Mitu korda oldi riikliku hindamisega nn „piiri peal“, aga praeguseks on olukord pigem tugev ja stabiilne. See on Jumala ime.

2022. aastal tehti teoks kaua planeeritu ja unistatu – avati magistriõpe. Kool jätkab oma tööd mitmekülgse hariduskeskusena, mille keskmes on kahetasemeline kõrgharidus, aga

elab ja arendab samal ajal edasi senise 101 aasta traditsioone: korraldades lühemaid ja pikemaid täienduskoolitusi, andes välja kirjandust ja videovormis õppematerjale, korraldades konverentse ja avalikke loenguid ning hoides tugevat kontakti kogudustega. Kui kümnekond aastat tagasi õppis koolis lisaks EKB liidu liikmetele suurem grupp Seitsmenda Päeva Adventistide seast, siis viimastel aastatel on kasvanud Eesti Kristliku Nelipühi kiriku osalejate arv. Suurem osa õppijaid on siiski EKB liidu kogudustest.

Nii palju ajaloost. Kui kedagi huvitab Kõrgema Usuteadusliku Seminari ajalugu põhjalikumalt, soovitame lugeda 100. juubeli erinumbrist kahte artiklit. Esimese on kirjutanud Toivo Pilli <https://teek.ee/teemad/45-seminar/2939-eesti-baptistide-usuteaduslikust-haridusest-1922-1989> ja teise käesoleva artikli autor <https://teek.ee/teemad/45-seminar/2940-vabakirikliku-korgkooli-eksperiment-1989>

Artikli teises osas kirjeldan 101-aastast kooli läbi väärtuste, mis on meie jaoks korraga reaalsuseks ja püüdluseks. See annab aimu, millise fookusega koolist juttu on.

Seminari väärtused koonduvad **viide gruppi**, enamik neist tasakaalu otsivad paarid. **Piiblitundmist ja vaimulikku kogemust väärtustav.** EKB liit on liitliit, koondades endas baptistlikku Sõna-kesksemat ja karismaatilisemat, Jumala Vaimu tööd rõhutavat vaimulaadi. Usume, et vajame väga mõlemat. Seepärast on koolis lisaks Piibli õppimisele ka ülistusõhtud ja eestpalveajad. Ei ole ebatavaline, et üliõpilastel on õppejõududele öelda prohvetlik sõna või vastupidi. Bakalaureuse õppes on esimesel kursusel kohustuslik läbida Piiblikooli osa, et tunda ja lugeda Piiblit tervikuna. Jumala Vaim teeb meile Jumala Sõna elavaks ja isiklikult kogetavaks, usume ja õpetame.

Jumalasuhtest lähtuv. Teoloogia on õpetus Jumalast. Aga mitte kedagi ei saa tõeliselt tundma õppida, olemata temaga suhtes. Seepärast toetub kogu kooli lähenemisviis usule, et Jumal ilmutab ennast meie igaühe eluloos ja see, mida me koolis õpime, on sellele oluline täiendus. Seminar on kool neile, kes Jumalat isiklikult tunnevad ja veel paremini tundma õppida soovivad. Ootame neid, kes Jumalat alles otsivad, meie Piiblikooli.

Teadmuspõhine ja praktiline. Kui „esimese seminari“ ehk 1922-1940 perioodi ajal liiguti koguduse pragmaatilistest vajadustest laiema teoloogiateadusliku lähenemise poole, siis „teise seminari“ ehk 1989- ajal on muutus olnud vastupidi – saksalikust, nn klassikalisest nelja distsipliini mudelist oleme liikunud anglo-ameerikaliku, rohkem pragmaatilise ja koguduste vajadustest lähtuva õppekava poole, milles on tugev vabakoguduslik ja juhtimiskeskne värving. Bakalaureuse õppekava on praktilisem ja kitsamalt koguduslikum, magistriõppekava aga analüütilisem ja probleemipõhisem, käsitledes ühiskonna ja koguduste suhet.

Kõige selle juures tahame hoida head teoloogilist taset ning julgustada akadeemiliselt võimekamaid vilistlasi edasi õppima. Usume, et me pole mitte ainult teoloogia edasiandjad, vaid ka loojad. Seepärast on uurimustöö tegemine ja sellele toetuvate materjalide loomine meile väga tähtsad. Loodame, et ka tuleviku on meie õppejõud ühekorraga head teadlased ja head koguduste kaastöölised.

Koguduslik ja meeskondlik. Jumal ilmutab ennast koguduse keskel ja saab nähtavaks kokku tulevate kristlaste kaudu. Seepärast on meie koolis põhimõte, et ükski põhidistsipliine õpetav õppejõud ei tohi olla kogudusekauge. Sest õppejõud õpetab vähemalt sama palju sellega, kes ta on kui sellega, mida ta räägib. Tuletame endale regulaarselt meelde me olemislauset „Koguduste kasuks ja kasvuks“. Seepärast teeme palju tööd EKB liidu kogudustega koos, nende jaoks ja neid regulaarselt külastades.

Aga me ei koolita üksikjuhte, vaid meeskonnajuhte. Usume, et Jumala riigi väikseim ühik on kaks ehk Jumal läkitab meid välja meeskondadena. Töötame selle nimel, et me kogudustes, mis suurelt jaolt toimivad vabatahtlike panustamisel, oleks alati head koostöömeelt, üksteise toetamist ja võimalikult vähe hierarhiat. Vastutust võetakse ja antakse, kantakse ja aidatakse kanda. Muidugi, kogudus jagab tunnustust ja rollinimetusi neile, kelle teenimine ja hoolimine on eeskujuks. Kuid Jumala Püha Vaimu andide värvid saavad täies paletis esile tulla vaid siis, kui neid üheskoos erinevate inimeste kaudu teenima pannakse. Teoloogilises keeles öeldes: püüame maksimaalselt elada ja koolitada kõigi usklike (koosmeelset) preesterlust.

Jüngerlik ja mentorlik.

Näeme oma koolis vaeva, et jõuda uue ja noore põlvkonnani – käime nende üritustel kohal ja korraldame ise noorte juhtide arenguprogrammi „Futuurum“. Võtame aega, et noortesse läbi jüngerlike ja mentorlike suhete teadlikult panustada – meie koolis toimuvad mentorgrupid bakalaureuse ja magistri tasemel, igal vähemalt aastasel programmil osalejatel peab olema oma isiklik mentor.

Usume, et prohvetlikku laadi unistused tulevad esile seal, kus erinevad inimesed kohtuvad omavahel ja Jumalaga. Need tulevad esile vestlustes, mis toimuvad loengute ajal ja vahel, hommikusöökidel ja õhtustel teejoomistel. Jumala riigi, nagu ka koguduste liidu jätkusuutlikkus sõltub sellest, kas meie järel on tulijaid, uskujaid ja Jumala teenijaid.

Kokkuvõtteks

Teise aastasaja alguses vaatame lootuse ja alandliku meelega tulevikku. Jumala armust oleme siiani jõudnud ja ainult Tema abiga saame jätkata teenimist. Otsime viise vastata Tema juhtimisele, kutsele ja läkitusele kogu innukuse, pühendumise ja andidega, mis Jumal meile on andnud. Tulgu siis kerged või rasked ajad. Loodame, et keegi kirjutab ühel päeval artikli „201 aastat Kõrgemat Usuteaduslikku Seminari“.